

ความเสมอภาคของกลุ่มหลากหลายทางเพศต่อการสมรสและรับบุตร :
โอกาสและความท้าทายของสังคมไทย

EQUALITY OF GENDER GROUPS TOWARDS MARRIAGE AND CHILD
ADOPTION: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES OF THAI SOCIETY

เทิดเกียรติภณช์ แสงมณีจิรนนเดชา¹ และรัตพงษ์ สอนสุภาพ²

Thurdkeattiphol Saengmaneejeeranandacha¹ and Rattaphong Sonsuphap²

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง
(ระบบการศึกษาทางไกลทางอินเทอร์เน็ต) วิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต จังหวัดปทุมธานี

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง
(ระบบการศึกษาทางไกลทางอินเทอร์เน็ต) วิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต จังหวัดปทุมธานี

¹ Student, Master of Arts Program in Leadership in Society, Business and Politics (Internet-Based Distance - Education), College of Social Innovation, Rangsit University, Pathum Thani.

² Asst.Prof. Master of Arts Program in Leadership in Society, Business and Politics (Internet-Based Distance - Education), College of Social Innovation, Rangsit University, Pathum Thani.

E-mail: nachpol89@gmail.com / nachpol@hotmail.com

Received:	February 16, 2019
Revised:	July 6, 2019
Accepted:	July 19, 2019

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาสิทธิการสมรสและการรับบุตรของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย และโอกาสและความท้าทายในประเด็นการสมรสและการรับบุตรของผู้มีความหลากหลายทางเพศ ในมุมมองของนักวิชาการและนักเคลื่อนไหวทางสังคมในประเทศไทย โดยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักวิชาการและนักเคลื่อนไหวทางสังคม ประกอบด้วย นักสังคมศาสตร์ นักมนุษยศาสตร์ และนักเคลื่อนไหวทางสังคมเกี่ยวกับเรื่องเพศที่สามจำนวนทั้งสิ้น 7 คน ภายใต้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเกิดจากการใช้ประสบการณ์ตรงและความเห็นของผู้ให้ข้อมูลมาทำการตีความหมาย วิเคราะห์โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัญหาสิทธิการสมรสและการรับบุตร ของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย พบว่า การจดทะเบียนสมรสของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากขัดต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1448 และ 1458 ส่วนร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. 2561 ก็ยังไม่ให้สิทธิที่ครอบคลุมต่อกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ โดยเฉพาะสิทธิการรับบุตร ซึ่งในกฎหมายได้ระบุไว้เกี่ยวกับประเด็นของการรับบุตรบุญธรรมนั้น จะทำได้ก็ต่อเมื่อได้รับความยินยอมร่วมกันระหว่างคู่สมรสเท่านั้น โดยเฉพาะการยอมรับที่จะปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ต่อบุตรบุญธรรมที่ให้การอุปการะนั้นด้วย และ 2) โอกาสและความท้าทายในประเด็นการสมรสและการรับบุตรของผู้มีความหลากหลายทางเพศ ในมุมมองของนักวิชาการ

และนักเคลื่อนไหวทางสังคมในประเทศไทย พบว่า สังคมไทยในปัจจุบันเปิดกว้างทางทัศนคติ และยอมรับตัวตนที่หลากหลายของมนุษย์กลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศมากขึ้น นี่อาจเป็นโอกาสที่กลุ่มหลากหลายทางเพศควรมีสติที่จะสร้างครอบครัว อันเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์ เห็นได้จากรัฐยอมรับ แต่อย่างไรก็ตาม ความสมดุลระหว่างสิทธิและเสรีภาพย่อมเป็นสิ่งสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิมนุษยชนที่แต่ละบุคคลพึงมีและทุกคนในสังคมควรเคารพซึ่งสิทธิและเสรีภาพดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่า การที่บุคคลเพศเดียวกันจะได้รับการส่งเสริมมากขึ้นเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับกฎหมายที่เกิดจากกระแสของสังคมที่มีมุมมองต่อสิทธิมนุษยชนอย่างเท่าเทียมกันในการที่จะมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้และตรงกัน ซึ่งเป็นความท้าทายของสังคมไทยที่ต้องอาศัยระยะเวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ต่อกฎหมายรองรับสิทธิการสมรสและการรับรองบุตรของผู้มีความหลากหลายทางเพศ ข้อเสนอแนะจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ควรสร้างแคมเปญผ่านสื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนสิทธิมนุษยชนในความเท่าเทียมระหว่างเพศ โดยเฉพาะการเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจเรื่องสิทธิ วิถีทางเพศ และความหลากหลายทางเพศ เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของสภาพสังคมในปัจจุบัน อีกทั้งควรส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความเท่าเทียมกันของเพศวิถีภายใต้สิทธิมนุษยชนอย่างเสมอภาค

คำสำคัญ

ความเสมอภาค กลุ่มหลากหลายทางเพศ การสมรสและรับรองบุตร

ABSTRACT

The present study aimed at studying the problems of rights to marriage and child adoption in LGBT in Thailand and the opportunities and challenges in terms of marriage and child adoption in the points of view among the scholars and social activist. The samplings consisted of the social scientists, human scientists and social activist related to transgender totally 7 people. The study was qualitative research which concerned about the experiences as well as opinions of the samplings by in-depth interview.

According to the study, it was found that: 1) the problem of the rights of spouses and legitimate child of LGBT people group in Thailand. It was found that marriage registration of LGBT groups who could not act because of contrary to Thailand Civil and Commercial Code in Section 1448 and 1458. For Civil Partnership Bill 2018 would not grant that doesn't cover LGBT people group, especially the right to legitimate child, which in law has stated about the issue of adoption, it will be done only with mutual consent spouses only. Specifically agree to comply with the rights and obligations to the adopted child who provided that support as well. And 2) the opportunities and challenges in issues of marriage and legitimate child of LGBT people group. In the view of academician and social activists in Thailand, they found that in the current society, Thailand opens the way

attitudes and acceptance of diverse human identity in the LGBT group more. This may be the chance that this group should have the right to sexual diversity that will create the basic needs of human beings completely which can see from the state acceptance; however, the balance between the rights and freedoms is important above all else. Especially, it should have human rights in each person, and everyone in society should respect such rights and freedoms. It may state that how much the same sex person will be promoted that depends on the laws that incur from a stream of society with an equal view on human rights in order to have a comprehensive and consistent understanding. That is the challenge of Thai society that needs a time to prove the law that supports the rights of spouses and legitimate child of LGBT people group. Suggestions from this study. Should create campaigns through online media to promote and support human rights in gender equality. Especially to enhance knowledge and understanding of sexual rights and sexual diversity to be in line with the current lifestyle of the society and should promote the correct understanding of gender equality under equal human rights.

Keywords

Equality, Lgbt, Marriage and child adoption

ความสำคัญของปัญหา

ในประเทศไทยนั้นผู้มีความหลากหลายทางเพศ คนไทยส่วนใหญ่ยังเข้าใจว่าผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศเป็นกลุ่มที่มีความวิปริตหรือผิดเพศ และยังเหมารวมว่าการมีความหลากหลายทางเพศเป็นสิ่งที่ไม่สมควรปฏิบัติหรือแสดงออกในสังคมไทย (Sothanasathian & Thubkaew, 2006) จึงทำให้เกิดการกีดกันผู้มีความหลากหลายทางเพศในสังคมตามมา

การศึกษานี้จึงเกิดขึ้นเพราะในประเทศไทยปัจจุบันนี้ ผู้มีความหลากหลายทางเพศเป็นกลุ่มที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนมากขึ้น ด้วยสาเหตุจากความเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างทางสังคมและโลกาภิวัตน์ที่ยอมรับต่อความหลากหลายทางเพศได้มากขึ้น (Sothanasathian & Thubkaew, 2006) อย่างไรก็ตามผู้มีความหลากหลายทางเพศยังถูกเลือกปฏิบัติในสถานที่ทำงาน ทั้งในแง่ของการถูกจำกัดสิทธิและการกีดกันความก้าวหน้าในการทำงาน (Thaipost, 2007) อันเนื่องมาจากเป็นกลุ่มที่สังคมมีอคติที่ไม่ดีเป็นพื้นฐานอยู่ก่อนแล้ว ในปัจจุบันผู้มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศพยายามเรียกร้องสิทธิของตนมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างการยอมรับของสังคมต่อกลุ่มบุคคลหลากหลายทางเพศ ในฐานะพลเมืองไทยเช่นเดียวกับชายและหญิง (Matichon, 2007)

ดังนั้น ในการจัดทำกฎหมายว่าด้วยการสมรสระหว่างบุคคลเพศเดียวกัน รัฐจึงจำเป็นต้องที่จะต้องหามาตรการทางกฎหมายเพื่อรับรองหรือคุ้มครองเสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลเพื่อให้ประชาชนสามารถมีสิทธิในการเลือกที่จะสมรสระหว่างบุคคลเพศเดียวกันได้โดยไม่มีการขวางกั้นของกฎหมาย ตัวอย่างเช่น การให้สิทธิแก่ประชาชนโดยเปิดโอกาสให้บุคคลเพศเดียวกันที่ต้องการจะสมรสและใช้ชีวิตคู่อยู่ร่วมกันอย่างเปิดเผยภาคภูมิใจต่อสาธารณะ สามารถจดทะเบียนสมรสได้โดยมีกฎหมาย

ครอบครัว (Registration of Civil Partnerships) รวมไปถึงกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของชีวิตสมรสสามารถรับรองไว้ เช่น ปัญหาสิทธิการสมรสและการรับรองบุตร เป็นต้น อนึ่งกฎหมายว่าด้วยการสมรสระหว่างบุคคลเพศเดียวกันในหลายประเทศถือเป็นมาตรการที่สำคัญประการหนึ่งที่เป็นการป้องกันการเลือกปฏิบัติ (Discrimination) ต่อผู้มีรสนิยมทางเพศแบบรักเพศเดียวกันและผู้ที่ต้องการจะใช้ชีวิตคู่ร่วมระหว่างผู้มีเพศกำเนิดที่เหมือนกัน (Panish & Chairphorn, 2016)

อย่างไรก็ตามในกลุ่มสังคมที่ยังมีความเชื่อ ค่านิยม ที่เน้นรูปแบบการมีคู่ชีวิตในแบบตามปกติที่ได้รับการยอมรับ คือระหว่างเพศหญิงและชาย ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการผลักดันขับเคลื่อนให้เกิดกฎหมายการใช้ชีวิตคู่ในเพศเดียวกัน และนำมาปฏิบัติใช้ แม้จะมีความอ่อนคลาไคลในการยอมรับ แต่เป็นที่น่าสงสัยว่า แนวคิดที่อ่อนคลาไคลยอมรับเรื่องกลุ่มของบุคคลผู้มีเพศสภาพที่ไม่ตรงกับเพศกำเนิดที่มากขึ้น จะสามารถเป็นที่ยอมรับ และมีทัศนคติที่ในการร่วมมือต่อการผลักดันกฎหมาย และเมื่อกฎหมายสามารถนำมาปฏิบัติใช้ได้นั้น จะมีทัศนคติตลอดจนผลกระทบที่จะมีขึ้นต่อสภาพสังคมและกลุ่มบุคคลดังกล่าวอย่างไรต่อไป

จากสภาพการณ์ดังกล่าวจึงเป็นเหตุผลหลักสำคัญถึงการศึกษาความเสมอภาคของกลุ่มหลากหลายทางเพศต่อการสมรสและรับรองบุตร : โอกาสและความท้าทายของสังคมไทย ให้เป็นประโยชน์ต่ออนาคตของกลุ่มประชากรที่ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์จากกฎหมายการสมรสของประเทศไทยมาอย่างยาวนาน

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

1. สภาพปัญหาสิทธิการสมรสและการรับรองบุตรของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศในสังคมไทยเป็นอย่างไร
2. โอกาสและความท้าทายในเรื่องสิทธิการสมรสและการรับรองบุตรของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาสิทธิการสมรสและการรับรองบุตรของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาโอกาสและความท้าทายในประเด็นการสมรสและการรับรองบุตรของผู้มีความหลากหลายทางเพศ ในมุมมองของนักวิชาการและนักเคลื่อนไหวทางสังคมในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาคั้งนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาเกี่ยวกับความเสมอภาคของกลุ่มหลากหลายทางเพศต่อการสมรสและรับรองบุตร : โอกาสและความท้าทายของสังคมไทย เฉพาะมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานีเท่านั้น ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการทำวิจัยนี้ โดยเลือกศึกษาจากนักวิชาการและนักเคลื่อนไหวทางสังคม ประกอบด้วย นักสังคมศาสตร์ จำนวน 2 คน นักมนุษยศาสตร์ จำนวน 2 คน และนักเคลื่อนไหวทางสังคมเกี่ยวกับเรื่องเพศที่สาม จำนวน 3 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 7 คน ซึ่งใน 7 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มนักวิชาการและนักเคลื่อนไหวทางสังคมที่เป็นผู้มีความ

หลากหลายทางเพศโดยตรง 4 คน และนักวิชาการและนักเคลื่อนไหวทางสังคมที่เป็นชายจริงหญิงแท้ 3 คน ซึ่งนักวิชาการและนักเคลื่อนไหวทางสังคมทุกคนต่างมีความรู้ ความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในเรื่องสิทธิของผู้มีความหลากหลายทางเพศ ผ่านงานสอน งานวิชาการ งานวิจัย งานสร้างสรรค์ และงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ทั้งนี้เพื่อศึกษาความเสมอภาคของกลุ่มหลากหลายทางเพศในการสมรสและรับรองบุตร : โอกาสและความท้าทายของสังคมไทย ภายใต้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาจากการสัมภาษณ์โดยอาศัยมุมมอง ความคิดเห็น ทักษะ หรือจากการเล่าเรื่องของผู้ให้ข้อมูลซึ่งถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะมาจากประสบการณ์ตรงของผู้ให้ข้อมูลนำมาผ่านการตีความ การวิเคราะห์การสังเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ บนพื้นฐานของความจริงที่ปรากฏอยู่ อาจจะมีความหมายต่องานวิจัยเพราะการตีความนั้น ผู้วิจัยต้องมองภาพรวมจากมิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบ เพื่อให้สามารถเข้าถึงปรากฏการณ์ที่มีผลต่อความคิด ต่อผู้ให้ข้อมูลที่มีความแตกต่างจากบริบทของเวลา สถานที่หรือประสบการณ์ต่อเพศที่สามด้านสภาพปัญหาสิทธิการสมรสและการรับรองบุตร กล่าวคือเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยเริ่มจากการพัฒนาแนวคำสัมภาษณ์ภายใต้กรอบของสภาพปัญหาเรื่องสิทธิของกลุ่มหลากหลายทางเพศในประเทศไทย และตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากนั้นผู้วิจัยส่งแนวคำสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการพิจารณาตรวจสอบคุณภาพ ในกระบวนการออกแบบแนวคำสัมภาษณ์ได้มีการปรับปรุงและพัฒนาแนวคำสัมภาษณ์ตามคำแนะนำ และผ่านการกลั่นกรองจากอาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการ หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงส่งแนวคำสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงพัฒนาแล้วให้นักวิชาการและนักเคลื่อนไหวทางสังคมที่จะไปสัมภาษณ์ให้ทราบล่วงหน้าก่อนการขอเข้าสัมภาษณ์จริง การสัมภาษณ์นักวิชาการและนักเคลื่อนไหวทางสังคมในงานวิจัยนี้เพื่อให้ทราบความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์โดยตรงมาทำการตีความในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ต่อไป อีกทั้งงานวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในคน จากสำนักงานจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยรังสิต เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาสิทธิการสมรสและการรับรองบุตร ของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย พบว่า การจดทะเบียนสมรสของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากขัดต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1448 และ 1458 ส่วนร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.2561 ก็ยังไม่ให้สิทธิที่ครอบคลุมต่อกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ โดยเฉพาะสิทธิเรื่องการรับรองบุตร ซึ่งในกฎหมายได้กำหนดไว้ว่า ประเด็นของการรับบุตรบุญธรรมนั้น จะทำได้ก็ต่อเมื่อได้รับความยินยอมร่วมกันระหว่างคู่สมรสเท่านั้น โดยเฉพาะการยอมรับที่จะปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ต่อบุตรบุญธรรมที่ให้การอุปการะนั้นด้วย ดังนั้น จึงยังพบถึงปัญหาความไม่เสมอภาคของกลุ่มหลากหลายทางเพศต่อการสมรสและการรับรองบุตรอยู่ ตลอดจนถึงตามพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.2561 ไม่ได้ให้สิทธิที่ครบถ้วนต่อกลุ่มหลากหลายทางเพศ ดังนั้นการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในมาตรา 1448 และ 1458 เพื่อให้คู่รักเพศเดียวกันสามารถสมรสกันได้เฉกเช่นชายจริง หญิงแท้ ภายใต้กฎหมายฉบับเดียวกันนี้ และจะต้องไม่มีการดูถูกเหยียดหยามจากสังคมต่อกลุ่มบุคคลหลากหลายทางเพศว่าอยู่คนละชนชั้นหรือคนละสังคม และภายใต้กฎหมายที่

ยุติธรรมแล้วนั้น ความเสมอภาคทางเพศย่อมเป็นสิ่งที่ชอบธรรมโดยกำเนิด แม้ว่าบางประเทศจะมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างไม่เท่าเทียมกัน แต่ในความเป็นจริงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกคนเท่าเทียมกันภายใต้ร่มเงาแห่งสิทธิมนุษยชนร่วมกัน

2. โอกาสและความท้าทายในประเด็นการสมรสและการรับรองบุตรของผู้มีความหลากหลายทางเพศ ในมุมมองของนักวิชาการและนักเคลื่อนไหวทางสังคมในประเทศไทย พบว่าสังคมประเทศไทยในปัจจุบันเปิดกว้างทางทัศนคติ และยอมรับตัวตนที่หลากหลายของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศมากขึ้น นี่อาจเป็นโอกาสที่กลุ่มหลากหลายทางเพศควรมีสติที่จะสร้างครอบครัวอันเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์ เห็นได้จากรัฐให้การยอมรับ และเล็งเห็นความสำคัญของความสัมพันธ์ของบุคคลในกลุ่มรักร่วมเพศมากยิ่งขึ้น ตั้งแต่การริเริ่มร่างกฎหมายออกมารับรองความสัมพันธ์ของคู่รักเพศเดียวกันตามกฎหมาย หรือคู่ชีวิตในรูปแบบกฎหมายอื่น สิทธิของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศถูกจัดว่าเป็นสิทธิมนุษยชนและสิทธิพลเมือง การขับเคื้อนพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต ที่คณะกรรมการการกฎหมาย การยุติธรรม และสิทธิมนุษยชน สภาผู้แทนราษฎร เสนอต่อสังคม เพื่อเปิดโอกาสให้คนรักเพศเดียวกันที่ไม่สามารถจดทะเบียนสมรสได้ตามกฎหมายเดิม สามารถจดทะเบียนเป็น “คู่ชีวิต” อันนำไปสู่สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย (ILaw, 2013) ได้แก่ สิทธิในเรื่องการจัดการทรัพย์สินร่วมกัน สิทธิในการรักษาพยาบาล และการได้รับสวัสดิการ สิทธิในกรณีคู่ชีวิตฝ่ายหนึ่งตาย สิทธิในการดำเนินคดีอาญา สิทธิตามกฎหมาย และกติกาดูอื่น ๆ อีกทั้งยังเป็นการสร้างการยอมรับจากสังคมได้ ที่กล่าวมานี้เป็นเพียงตัวอย่างของสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ทั้งทางกฎหมายและทางสังคมที่คู่ชีวิตตามกฎหมายย่อมได้รับ ก่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน ซึ่งทำให้คู่ชีวิตเพศเดียวรับความเป็นธรรมตามกฎหมายร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต เมื่อมีกฎหมายออกมารองรับสิทธิการสมรสและการรับรองบุตรของผู้มีความหลากหลายทางเพศส่งผลให้กลุ่มหลากหลายทางเพศได้รับความเสมอภาคก่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน แต่อย่างไรก็ตาม ความสมดุลระหว่างสิทธิและเสรีภาพย่อมเป็นสิ่งสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิมนุษยชนที่แต่ละบุคคลพึงมีและทุกคนในสังคมควรเคารพซึ่งสิทธิและเสรีภาพดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่า การที่บุคคลเพศเดียวกันจะได้รับการส่งเสริมอย่างน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับกฎหมายที่เกิดจากกระแสของสังคมที่มีมุมมองต่อสิทธิมนุษยชนอย่างเท่าเทียมกันในการที่จะมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้และตรงกัน ซึ่งเป็นความท้าทายของสังคมไทยที่ต้องอาศัยระยะเวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ต่อกฎหมายรองรับสิทธิการสมรสและการรับรองบุตรของผู้มีความหลากหลายทางเพศ

อภิปรายผล

1. สภาพปัญหาสิทธิการสมรสและการรับรองบุตร ของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย พบว่า การจดทะเบียนสมรสของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศยังคงคลุมเครืออยู่เนื่องจาก กลุ่มนักวิชาการและนักเคลื่อนไหวทางสังคมในประเทศไทยยังมองเห็นปัญหาหลายอย่าง นอกจากความเสมอภาคในสังคม เช่น การมีผลกระทบต่อความมั่นคงในจิตใจของเด็ก (บุตรที่ผู้มีความหลากหลายทางเพศให้การเลี้ยงดู) ส่งผลให้เด็กคล้อยตามสภาพเพศวิถีของผู้เลี้ยง อีกทั้งยังมีความเกรงกลัวว่าหากมีผู้มีความหลากหลายทางเพศในสังคมมาก จะนำมาซึ่งปัญหาสังคม เช่น โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์ และอาชญากรรม ทั้งนี้เพราะคนไทยส่วนใหญ่ โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นเก่า

(กลุ่มคน Gen X ขึ้นไป หรือมีอายุตั้งแต่ 38 ปีขึ้นไป) ยังเข้าใจว่าผู้มีความหลากหลายทางเพศเป็นกลุ่มที่มีความวิปริตหรือผิดเพี้ยนอยู่ เป็นผลให้ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. 2561 จึงยังไม่ให้สิทธิที่ครอบคลุมต่อกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ โดยเฉพาะสิทธิการรับรองบุตร ซึ่งในกฎหมายได้กำหนดไว้ว่า การที่จะรับบุตรบุญธรรมได้นั้น จะสามารถทำได้เมื่อได้รับความยินยอมจากคู่สมรส โดยจะมีสิทธิและหน้าที่ทางกฎหมายร่วมกันเข้ามาเกี่ยวข้อง เฉกเช่นเดียวกันกับการคุ้มครองโดยบุพการี โดยกำเนิด ซึ่งสอดคล้องกับ Panish & Chairphorn (2016) กล่าวว่า ปัญหาสิทธิการสมรสและการรับรองบุตร กฎหมายว่าด้วยการสมรสระหว่างบุคคลเพศเดียวกันในหลายประเทศถือเป็นมาตรการที่สำคัญประการหนึ่งที่เป็นการป้องกันการเลือกปฏิบัติ (Discrimination) ต่อผู้มีรสนิยมทางเพศแบบรักเพศเดียวกันและผู้ที่ต้องการจะใช้ชีวิตคู่ร่วมกันระหว่างผู้มีเพศกำเนิดที่เหมือนกัน นอกจากนี้ยังพบปัญหาสุขภาพและความเป็นอยู่ของ LGBT ในประเทศไทยมีอยู่หลายประการ ที่สำคัญ ได้แก่ การติดเชื้อเอชไอวี การผ่าตัดแปลงเพศ (SRS) และการเข้าถึงการบริการสุขภาพ อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Jirasathit (1999) กล่าวว่า การตีตราจากสังคม เป็นทัศนคติและปฏิกิริยาของสังคมในทางลบต่อบุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคม ซึ่งสังคมจะมีปฏิกิริยา หรือแสดงความเกลียดชัง และไม่ยอมรับให้เป็นสมาชิกของกลุ่ม อย่างไรก็ตามการตีตราจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสังคมมีทัศนคติในทางลบต่อบุคคลอย่างสม่ำเสมอและรุนแรง และทัศนคตินั้นจะต้องมีผลต่อปฏิกิริยาโต้ตอบหรือพฤติกรรมของบุคคลที่เป็นผลมาจากการรับรู้ด้วย แต่ก็ยังมีกลุ่มคนบางกลุ่มที่มองว่าการมีกฎหมายออกมารองรับสิทธิการสมรสและการรับรองบุตรของผู้มีความหลากหลายทางเพศเริ่มยอมรับได้ในสังคมไทยมากขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเปิดรับของคนในครอบครัว และสังคมในทางที่ดีกว่าในอดีต โดยเฉพาะพลังของคนรุ่นใหม่ (กลุ่มคน Gen Y ลงมา หรือมีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 37 ปีลงมา) ที่เติบโตขึ้นกับความเข้าใจ และพร้อมจะยอมรับสถานะและการมีอยู่ของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศได้อย่างสนิทใจ

2. โอกาสและความท้าทายในประเด็นการสมรสและการรับรองบุตรของผู้มีความหลากหลายทางเพศ ในมุมมองของนักวิชาการและนักเคลื่อนไหวทางสังคมในประเทศไทย พบว่าสังคมประเทศไทยในปัจจุบันเปิดกว้างทางทัศนคติ และยอมรับตัวตนที่หลากหลายของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมากขึ้น จึงเป็นโอกาสสำคัญที่กลุ่มหลากหลายทางเพศควรมีสิทธิที่จะสร้างครอบครัว อันเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์ เห็นได้จากรัฐเริ่มให้การยอมรับและเล็งเห็นความสำคัญของความสัมพันธ์ของบุคคลในกลุ่มรักร่วมเพศมากยิ่งขึ้น ตั้งแต่การริเริ่มร่างกฎหมายออกมารองรับความสัมพันธ์ของคู่รักเพศเดียวกันตามกฎหมายหรือ คู่ชีวิตในรูปแบบกฎหมายอื่น สิทธิของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศถูกจัดว่าเป็นสิทธิมนุษยชนและสิทธิพลเมือง การขับเคื่อนร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต โดยคณะกรรมการสิทธิการกฎหมาย การยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สภาผู้แทนราษฎร เสนอต่อสังคม เพื่อเปิดโอกาสให้คนรักเพศเดียวกันที่ไม่สามารถจดทะเบียนสมรสได้ตามกฎหมายเดิม สามารถจดทะเบียนเป็น “คู่ชีวิต” อันนำไปสู่สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย (ILaw, 2013) ได้แก่ สิทธิในเรื่องการจัดการทรัพย์สินร่วมกัน สิทธิในการรักษาพยาบาลและการได้รับสวัสดิการ สิทธิในกรณีคู่ชีวิตฝ่ายหนึ่งตาย สิทธิในการดำเนินคดีอาญา สิทธิตามกฎหมาย และกติกาดูอื่น ๆ อีกทั้งยังเป็นการสร้างการยอมรับจากสังคมได้ที่กล่าวมานี้เป็นเพียงตัวอย่างของสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ทั้งทางกฎหมายและทางสังคมที่คู่ชีวิตตาม

กฎหมายย่อมได้รับ ก่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน ซึ่งทำให้คู่ชีวิตเพศเดียวกันรับความเป็นธรรมตามกฎหมาย ตามร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต เมื่อมีกฎหมายออกมารองรับสิทธิการสมรส และการรับรองบุตรของผู้มีความหลากหลายทางเพศส่งผลให้กลุ่มหลากหลายทางเพศได้รับความเสมอภาคก่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตาม การสร้างความสมดุลระหว่างสิทธิมนุษยชนกับค่านิยมของคนในสังคมในการยอมรับสิทธิมนุษยชน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะต้องให้การสนับสนุนและส่งเสริม เพื่อให้สามารถเกิดผลในการปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นความท้าทายของสังคมไทยที่ต้องอาศัยระยะเวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ต่อกฎหมายรองรับสิทธิการสมรสและการรับรองบุตรของผู้มีความหลากหลายทางเพศ ตลอดจนการยอมรับการมีอยู่ของกลุ่มหลากหลายทางเพศ การสร้างครอบครัวของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ ได้อย่างสนิทใจ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ

1. ผู้มีความหลากหลายทางเพศ ควรจะประนีประนอมยอมรับกฎหมายในรูปแบบของร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.2561 ไปก่อน ถึงแม้ว่าร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้จะให้สิทธิบางอย่างที่ยังไม่ครอบคลุมทั้งหมด แต่การที่รัฐร่างกฎหมายฉบับนี้ขึ้นมาถือว่ารัฐยังมองเห็นปัญหาของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ และร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้จะเป็นบันไดขั้นแรกที่จะนำไปสู่ความเสมอภาคในเรื่องสิทธิต่าง ๆ ตลอดจนสิทธิการสมรสของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศในเบื้องต้น ส่วนสิทธิที่เกี่ยวกับบุตรบุญธรรมอาจจะต้องใช้เวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ให้สังคมเห็นว่าผู้มีความหลากหลายทางเพศก็มีศักยภาพในการเลี้ยงดูบุตรได้ดีเทียบเท่ากับการเลี้ยงดูบุตรของคู่รักชายจริงหญิงแท้ในสังคม โดยอ้างอิงงานวิจัย หรือกรณีศึกษาจากต่างประเทศที่เกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ

2. หลังจากเลือกประนีประนอมยอมรับกฎหมายในรูปแบบของร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิตแล้ว ผู้มีความหลากหลายทางเพศจะต้องช่วยกันรณรงค์ เรียกร้องอย่างต่อเนื่องต่อผู้มีอำนาจเพื่อให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมในการเรียกร้องสิทธิของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศที่ยังไม่ได้รับรองในภายหลัง เช่น สิทธิขั้นพื้นฐานในการตั้งครอบครัวที่สมบูรณ์ของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ สิทธิในเรื่องการรับรองบุตร สิทธิการได้มีชิงบุตร ต่อไป

ข้อเสนอแนะต่อกลุ่มนักเคลื่อนไหวทางสังคม

1. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนโดยเฉพาะกลุ่มนักเคลื่อนไหวทางสังคม ควรส่งเสริมและเรียกร้องให้มีการแสดงออกทางเพศตามเพศวิถีของแต่ละบุคคล และการแสดงออกดังกล่าวจะต้องไม่ผิดกฎหมาย และมีความเหมาะสมภายใต้กรอบแห่งสิทธิมนุษยชนและสิทธิพลเมือง

2. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนโดยเฉพาะกลุ่มนักเคลื่อนไหวทางสังคม ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการปกป้องสิทธิมนุษยชนให้เกิดความยุติธรรมและความเท่าเทียมทางสังคม เช่น ความเท่าเทียมระหว่างเพศ ทั้งเพศชายจริง หญิงแท้ และผู้มีความหลากหลายทางเพศ อันจะนำมาซึ่งการก่อตั้งครอบครัวที่สมบูรณ์ของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศต่อไป

3. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนโดยเฉพาะกลุ่มนักเคลื่อนไหวทางสังคม ควรใช้ประโยชน์จากทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นเครื่องมือ หรือปัจจัยในการเรียกร้องต่อการสนับสนุนและ

ส่งเสริมความเสมอภาคให้เกิดขึ้นกับกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ และควรกระทำอย่างต่อเนื่อง และมีแบบแผนวิธีการดำเนินการที่ชัดเจน

4. สำหรับกลุ่มนักเคลื่อนไหวทางสังคมจำเป็นต้องผลักดันกำลังของกลุ่มให้เป็องค์กรที่มีความเข้มแข็ง และเป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยงกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศหรือเชื่อมโยงกับองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อความได้เปรียบในการเจรจาต่อรองกับผู้มีอำนาจทางสังคม เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นของสิทธิความเท่าเทียมของ กลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศกับกลุ่มชายจริงหญิงแท้ในสังคม

ข้อเสนอแนะต่อคนในสังคม

1. คนในสังคมต้องมีการเรียนรู้ ยอมรับ และปรับทัศนคติในเชิงบวกของคนในสังคม ผ่านสถาบันต่าง ๆ เช่น สถาบันการศึกษา สถาบันสื่อสารมวลชน เพื่อให้เกิดการยอมรับ และรับรองการมีอยู่ของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ ตลอดจนยอมรับการสร้างครอบครัวของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศได้อย่างสนิทใจ ภายใต้กรอบแห่งสิทธิมนุษยชนและสิทธิพลเมือง

2. คนในสังคมต้องให้ออกาสผู้มีความหลากหลายทางเพศให้แสดงออกซึ่งความสามารถอย่างเหมาะสมโดยไม่มีเส้นแบ่งระหว่างเพศ และเชื่อโดยสนิทใจว่าผู้มีความหลากหลายทางเพศมีสิทธิที่เท่าเทียมกับชายจริงหญิงแท้ในสังคมทุกประการ

3. หากมีคนในครอบครัวเป็นผู้มีความหลากหลายทางเพศ เช่น ครอบครัวที่มีลูกเป็นผู้มีความหลากหลายทางเพศ เป็น เกย์ กะเทย ทอม ดี (LGBT) พ่อแม่และคนในครอบครัวควรเปิดใจยอมรับ และส่งเสริมพัฒนาให้ลูกแสดงออกทางเพศอย่างสร้างสรรค์ โดยไม่กดดัน ต่อด้าน ติตรา อันอาจนำมาซึ่งปัญหาครอบครัวในอนาคต

ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ

1. รัฐควรสร้างความตระหนักรู้แก่ประชาชนทุกภาคส่วน ในเรื่องความเท่าเทียมทางเพศ สิทธิทางเพศ อัตลักษณ์ทางเพศ และความหลากหลายทางเพศ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมหรือสถาบันทางสังคม เช่น การบรรจุแบบเรียนวิชาสุขศึกษาและเพศศึกษาให้มีเนื้อหายอมรับความแตกต่างระหว่างเพศ การรณรงค์ให้ความรู้ถึงความเท่าเทียมระหว่างเพศ

2. รัฐต้องยอมรับและแสดงเจตจำนงในการเปิดพื้นที่ให้กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาททางสังคมมากขึ้น โดยเข้าเป็นส่วนหนึ่งของพลังสร้างสรรค์ทางสังคม การเปิดพื้นที่ให้ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศเป็นผู้นำทางสังคมตามขีดความสามารถ โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างเพศ เช่น การสนับสนุนให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การสนับสนุนให้เป็นสมาชิกวุฒิสภา การสนับสนุนให้เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หรือมีบทบาทนำในองค์กรตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงองค์กรระดับประเทศ ตลอดจนการเปิดพื้นที่สาธารณะในการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้มีความหลากหลายทางเพศ เช่น การเปิดเวทีเสวนา งานวิชาการ งานวิจัย งานสร้างสรรค์ ที่เกี่ยวกับสิทธิที่ขาดหายไปหรือปัญหาของผู้มีความหลากหลายทางเพศอื่น ๆ

3. รัฐต้องออกกฎหมายเพื่อบรรเทาสิทธิผู้มีความหลากหลายทางเพศเพื่อยืนยันว่าประชาชนชาวไทยทุกคน มีสิทธิ มีโอกาสที่เท่าเทียมกัน โดยไม่มีเส้นแบ่งระหว่างเพศ มาขวางกั้นสิทธิมนุษยชนของคนไทยทุกคน ทั้งในแง่ของกฎหมายหลักและกฎหมายที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในเรื่องการออกกฎหมาย

รัฐหรือผู้มีอำนาจอาจเรียนรู้การออกกฎหมายจากประเทศที่มีกฎหมายยอมรับการจดทะเบียนชีวิตคู่ของผู้มีเพศกำเนิดเดียวกัน หรือผู้มีความหลากหลายทางเพศ และนำมาปรับปรุงพัฒนาให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพสังคมไทยต่อไป

References

- ILaw. (2013). **sitthi tām kotmāi thī khūrak kē lētbīan khao mai thung** [Legal rights that are inaccessible to gay and lesbian couples]. Retrieved from <https://ilaw.or.th/node/1841>.
- Jirasathit, J. (1999). **sitthi khan phūnthān khōng khwāmpen manut khōng bukkhon rak rūampheṭ nai kroṇ hāeng kotmāi nai Farangset** [Basic rights of humanity of homosexual persons in the legal framework in France]. Bangkok: Publisher of Chulalongkorn University.
- Matichon. (2007). **khum phū mī khwāmlākai thāng phēṭ** [Sexual diversity group]. Bangkok: Matichon.
- Panish, B., & Chairphorn, S. (2016). **rūpbāep læ khantōn kān khapkhūān rāng phrarāṭchabanyat kān ḥotthabīan khūchīwit nai prathēṭ Thai** [Form and step of the draft The Partner Registration Act in Thailand]. Master's thesis. National Institute of Development Administration.
- Sothanasathian, S., & Thubkaew, P. (2006). **Communication for managing gay organizations in Thailand**. Bangkok: The Thailand Research Fund.
- Thaipost. (2007). **kānsūsan phūā kānchatkān 'ongkōnke nai prathēṭ Thai** [Homosexual groups]. Bangkok: Thaipost.